

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

Извештај за работата на Центрите за социјална работа во Република Македонија

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

Наслов:

Извештај за работата на Центрите за социјална работа во Република Македонија

Издавач:

Институт за Демократија “Социетас Цивилис” – Скопје (ИДСЦС)

За издавачот:

Марко Трошановски, претседател на ИДСЦС

Автори:

Христијан Петрушев

Зоран Нечев

Контакт:

contact@idscs.org.mk

02/3094 760

Ул. Митрополит Теодосиј Гологанов 42А/3, 1000 Скопје

Скопје, септември, 2016

Благодарност до тимот на проектот поддржан од ЕУ “*Technical Assistance in Project Management and Monitoring of the Grant Scheme ‘Fostering Social Inclusion’*” за пристап до податоците од Training Needs Assessment, Training Plan and Training Materials Report како дел од “Empowering relevant actors for Social Inclusion a local level 2_MK”.

Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Институтот за Демократија “Социетас Цивилис” - Скопје и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската Унија

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

Содржина

Вовед	4
Контекст/Методологија	4
Наоди од истражувањето	5
Вработени во ЦСР	5
Опрема и средства	7
Проектен менаџмент	9
Соработка	11

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

Вовед

Република Македонија според Уставот е социјална држава. Согласно оваа определба, државата формира систем за социјална заштита кој е насочен кон извршување на активности и политики за спречување и надминување на основните социјални ризици на кои е изложен граѓанинот во текот на животот, за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост и за јакнење на неговиот капацитет за сопствена заштита.

Министерството за труд и социјална политика е централна институција која врши управување, креирање на политика и планирање во сферата на социјалната заштита. Заводот за социјални дејности е установа за проучување на социјалните појави и проблеми, како и унапредување на социјалната заштита. Додека Центрите за социјална работа (ЦСР) се установи за вршење на работи од областа на социјалната заштита. Во делокругот на работа на ЦСР спаѓаат следниве активности: обезбедување на услуги на социјално загрозените и популација под ризик од социјална загрозеност, администрирање на социјалните парични права и вршење на активности насочени кон социјална превенција.

Во Македонија има 30 Центри за социјална работа. Истите се распространите низ републиката, при што дел се општински, а дел се меѓуопштински.

Контекст/Методологија

Овој извештај е подготвен како дел од проектот “Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите”. Истражувањето за извештајот се спроведуваше во периодот од 11 април до 20 мај.

Предмет на ова истражување се 30те Центри за социјална работа. Целта на истражувањето е да се проценат капацитетите на Центрите во однос на вработените, опремата со која располагаат, способноста за проектен менаџмент и соработката со клучни засегнати страни. Дел од прашањата се одговараат со да или не, дел се со скала од 1 до 10, каде е 1 е најниската можна оценка, а 10 е највисоката, дел се со дополнување, а кај најголем дел од прашањата има и простор за дополнителен коментар.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

За прибирање на податоците беше изработен прашалник составен од 32 прашања. Прашалникот се изработи од страна на проектниот тим во консултација со претставници на Заводот за социјални дејности. За ова истражување проектниот тим доби и писмо со изразена поддршка за спроведување на истражувањето во Центрите за социјална работа. По електронски пат прашалникот беше испратен до Центрите за социјална работа, а сите 30 од нив доставија одговор. Притоа, дел од одговорите недостасуваа, по што проектниот тим се обиде да го надополни ова со телефонско контактирање на Центрите, без особен успех.

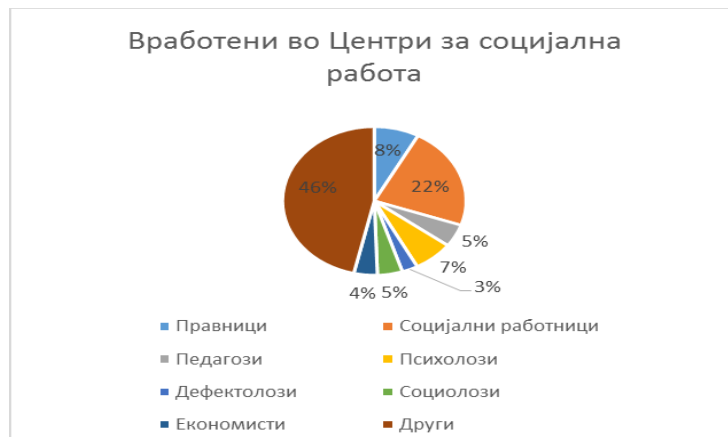
При изработката на овој извештај во делот на проектен менаџмент беа искористени и секундарни податоци од *Training Needs Assessment, Training Plan and Training Materials Report*, кој е дел од *"Empowering relevant actors for Social Inclusion a local level 2_MK"*.

Наоди од истражувањето

Вработени во ЦСР

Според податоците добиени од Центрите за социјална работа (ЦСР) вкупниот број на вработени во сите 30 центри изнесува 1112. При што според бројот на вработени најголемиот се наоѓа во Скопје и брои 256 вработени, додека најмалиот е во Демир Хисар, со само 8 вработени.

Како што се гледа од приказот, најголем дел од вработените во центрите се со завршено високо или вишо образование, односно 57% од вкупниот број на вработени, додека 34% имаат средно образование, а 7% имаат само основно образование.

Помал процент се оние со

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

повисок степен на образование, односно 2% од вработени имаат завршено магистерски студии, а еден вработен е со завршени докторски студии. Според типот на кадар податоците кои ги добивме од центрите покажуваат дека 46% од вработените спаѓаат на категорија “други” односно административен кадар, технички кадар и/или во некои случаи може да се работи за помошно стручен кадар. Додека од останатите 56% е сочинет стручниот кадар (правници, социјални работници, педагози, психолози, дефектолози, социолози и економисти). Ова сугерира дека во голема мера не се почитува Правилникот за нормативите и стандардите за простор, опрема, стручни кадри и средства потребни за основање и започнување со работа на Јавна Установа Центар за Социјална Работа, според кој е замислено стручните кадри да бидат застапени во поголема пропорција од вкупниот број на вработени.¹

Дополнително, во однос на екипираноста на центрите, според членот 133 од Законот за социјална заштита² за формирање на Центар за социјална работа потребни се минимум четворица вработени со следниов стручен профил: правник, социјален работник, педагог и психолог. Во четири од триесетте центри низ републиката овој услов не беше

исполнет во периодот на истражувањето. Така, во ЦСР Демир Хисар недостасуваат дури три од законски задолжителните четири стручни кадри, во ЦСР

Македонски брод недостасуваат два, а во ЦСР Крушево и ЦСР Валандово недостасува по еден вработен. Особено е загрижувачки тоа што во Демир Хисар

¹ Службен весник број 2/10;

<http://www.slvesnik.com.mk/Issues/74D2694B503D2642858597B56A6C52CF.pdf>; За илустрација: според правилникот, за ЦСР кој е одговорен за подрачје со 24000 жители, потребно е да има 7 вработени стручен кадар и 2 вработени административен и технички кадар, односно сооднос од 1:3,5; додека реалната состојба е во најголем дел приближно 1:1.

² Закон за социјална заштита, Службен весник на Република Македонија, бр.79/09; 36/11; 51/11; 166/12; 15/13;79/13; 164/13; 187/13; 38/14, 44/14; 116/14; 180/40

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

единствениот од четирите задолжителни кадри кој е присутен во центарот е правник, вработен кој не работи директно со примателите на услуги. Генералниот недостаток на стручен кадар во рамки на центрите повторно се потврдува и при самооценување во однос на тоа дали кадрите со кои распоалгаат се доволни за извршување на секојдневните активности. Како што може да се забележи на приказот 4 центри се оценуваат со вредност помала од 5, додека просекот изнесува 6,79. Иако просечната оцена не е ниска, во дескриптивниот дел од прашалникот дури 19 центри ја наведуваат потребата од дополнителен стручен кадар. Оттука можеме да заклучиме дека и самите центри го потврдуваат наодот кој погоре е опишан.

Сепак, од друга страна постоечките кадри постојано се унапредуваат преку посетувањето на обуки. Податоците покажуваат дека обуките се присутни во сите 30 центри. Притоа, на прашањето колку посетувањето на обуки ја унапредија работата на центарот, просечната оцена изнесува 6,76. Додека во објаснувањата се наведува дека тие се корисни за вработените и за унапредување на квалитетот на услугите кои ги даваат.

Од вкупно 30 центри, учество на волонтерска работа е присутно во 17. Односно во нешто повеќе од половина. Во Националната програма за развој на социјалната заштита 2011-2021 е препознаена потребата за зголемување на ангажирањето на волонтерската

работа³. Меѓутоа моменталната состојба покажува дека се уште волонтерската работа не е застапен во голем дел од центрите. Оттука може да се заклучи дека постои потреба за зголемување на волонтерскиот ангажман, особено во оние центри каде воопшто не биле ангажирани волонтери.

Опрема и средства

Во однос на средствата и опремата со која располагаат центрите може да се забележи дека постојат одредени недостатоци. Во таа насока, центрите ја оценуваат опременоста со возила со најниски оценки, или со просечна оцена од 3,67, а нема ниту еден центар

³ <http://www.unicef.org/tfyr-macedonia/macedonian/NationalProgrammeSocialProtection.pdf>

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

кој ја оценил оваа категорија со 10. Како проблеми тука се наведуваат недостатокот на возила за теренска работа и за превоз на корисници. Најчесто центрите се опремени единствено со стари возила, но има и такви кои воопшто не поседуваат функционално возило.

На друга страна соодветноста на просторот во центрите е релативно добро оценета, со тоа што просечната оцена изнесува 6,53. Има дури 4 центри кои го оценуваат просторот со 10, а ниту еден со најниската оцена. Во дескриптивниот дел од прашалникот, дел од центрите обзnanуваат дека недостасува простор за работа со корисници, во смисол простории за индивидуална работа или за работа со групи. Ваквиот простор е неопходен за непречено работење, а истата потреба е нагласена и во Правилникот за нормативите и стандардите за простор, опрема, стручни кадри и средства потребни за основање и започнување со работа на Јавна Установа Центар за Социјална Работа. Ова покажува дека, како и во случајот со стручните вработувања, правилникот не е целосно почитуван.

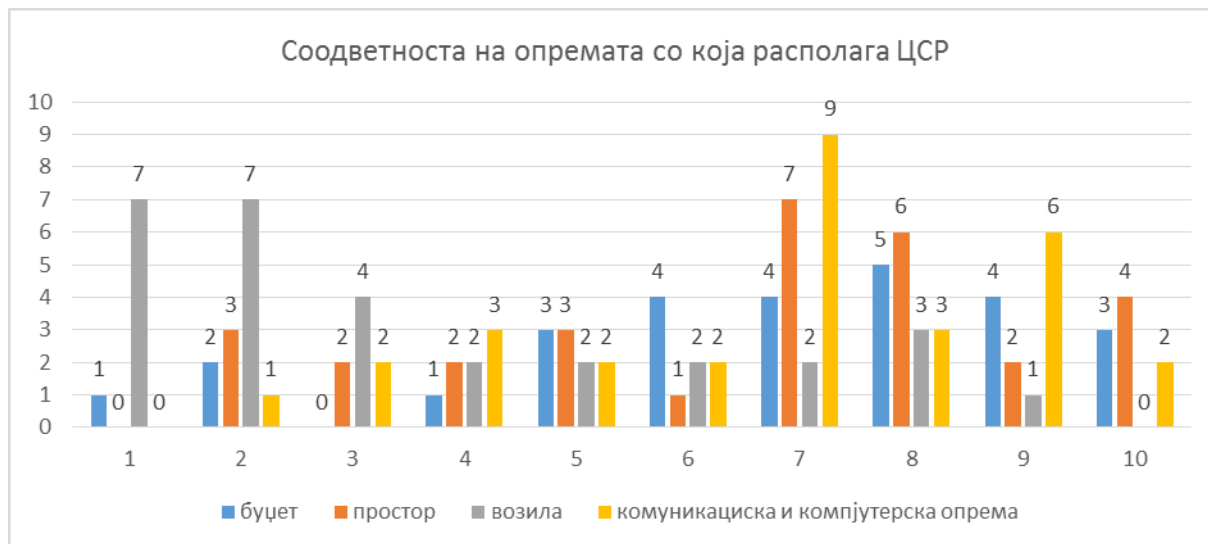
Центрите сметаат дека компјутерската и комуникациската опрема со која се опремени е доволна за извршување на нивните редовните задачи. Сепак имајќи предвид дека ваквиот тип на опрема има релативно краток рок на застарување, забелешките кои центрите ги дадоа за нивната опременост со компјутерска и комуникациска опрема укажуваат на потребата за обновување, бидејќи опремата со која располагаат застарува. Просечната оцена за соодветноста на овој тип на опрема изнесува 6,77.

Буџетот со кои располагаат центрите се пресметува согласно бројот на услуги кои ги даваат, бројот на вработени, население во реонот за кои се надлежни, просторот со кој располагаат и слично. Односно тоа значи дека располагаат со фиксиран буџет кој се пресметува согласно горенаведените параметри. Просечната оцена со која центрите ја оценуваат соодветноста на буџетот изнесува 6,74, притоа од четирите категории кои се содржани на приказот, оваа категорија има најмал број на оцени пониски од 5. Меѓутоа, и покрај добрата оценетост, голем дел од центрите предочуваат дека се соочиле со ситуации во кои годишните буџети не ги задоволиле целосно нивните потреби, особено во случај кога се јавуваат одредени непредвидени трошоци.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

Иако минимално застапени донациите претставуваат начин за снабдување со дополнителни средства. Имено, правни и физички лица имаат можност да достават донација во форма на добра или средства. Ваков начин за добивање на средства иако е минимално застапен, сепак се забележува барем по една донација во 5 центри, а од тие во 2 случаи се застапени и повеќе донации, во текот на изминатите 2 години.

Проектен менаџмент

Центрите за социјална работа имаат можност да се здобијат со додатни средства преку аплицирање на проекти кај надворешни донатори. Постојат повеќе донатори кои финансираат ваков тип на проекти, а особено значаен во однос на ова поле е Европската Унија преку ИПА фондовите. ИПА I механизмот овозможува користење на 14.1 милиони евра токму во делот за социјално вклучување од кои само 6.2 милиони евра се искористени до сега.⁴ Ваквата состојба не е поволна бидејќи станува збор за обемни средства кои можат да се искористат за унапредување на работата на центрите. Дополнително ИПА II механизмот предвидува додатни средства за оваа намена.

Меѓутоа, центрите имаат мошне скромно искуство во полето на проектен менаџмент, а истото е дотолку помало во однос на ЕУ проекти. Така, во минатите 2 години има 5 центри кои спроведувале проекти поддржани од надворешни донатори, а 3 од тие проекти се поддржан од ЕУ. Индикативен е податокот дека токму центрите кои спроведуваат проект поддржан од ЕУ, ЦСР Прилеп, ЦСР Македонски Брод и ЦСР Скопје,

⁴ Национална програма за усвојување на правото на Европската Унија, ревизија 2016-2018
http://www.sobranie.mk/content/Dokumenti%20RM-EU/EU/NPAA2016_00_NARATIVEN_17.03.2016.pdf

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

го прават тоа во соработка со граѓански организации. Ова сугерира дека Центрите за социјална работа имаат ограничени капацитети или можности за спроведување и аплицирање на проекти. Истиот заклучок се потврдува и во објаснувањата кои центрите ги вметнале во прашалникот, каде што истакнуваат дека немале обуки кои се однесуваат на проектен менаџмент.

Немањето на искуство со спроведување на проекти исто така создава и потешкотии во самата имплементација, така, според ЦСР Прилеп:

“Имаме потешкотии при спроведувањето на проект и се уште се имплементира, а исто така немаме кој од супервизорите точно да ни ги појасни постапките навремено. Тешко се координираат институциите помеѓу себе.”

На прашањето кои обуки сметате дека Ви се потребни, во голема мера центрите не ја истакнуваат потребата од обука за проектен дизајн и менаџмент. Меѓутоа имајќи го предвид горенаведеното ниско ниво на искористеност на ИПА средствата, може да се извлече заклучокот дека всушност нема доволно ниво на запознаеност со можностите кои произлегуваат од работење на проекти.

Како дополнување на горенаведените наоди, се податоците содржани во Training Needs Assessment, Training Plan and Training Materials Report од 2013 година, кое е дел од "Empowering relevant actors for Social Inclusion a local level 2_MK". Податоците во ова истражување даваат комплементарна слика од апсмет на добивање на податоците преку спроведување на индивидуални интервјуа со вработени во Центрите за социјална работа. Ова истражување покажува дека околу 25% од испитаниците во Центрите имале искуство во областа на развој, имплементација и менаџмент на проекти, што покажува дека сепак постои запознаеност со тематиката. Меѓутоа, овој процент се намалува на околу 10% во однос на прашањето дали испитаникот земал учество во пишување на проектна апликација. Најголем дел од истите одговориле дека земале учество на помеѓу 2 и 5 проекта.

Дополнително, имајќи предвид дека комуникацијата со речиси сите донатори се одвива на англиски, дополнителна пречка со која што се соочуваат центрите за непречено работење во полето на проектниот менаџмент е назадоволителното ниво на познавање на јазикот кај вработените. Како што се гледа на приказот, 11 центри одговориле дека немаат ниту еден вработен кој има познавање на англискиот јазик, додека 3 не знаат.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

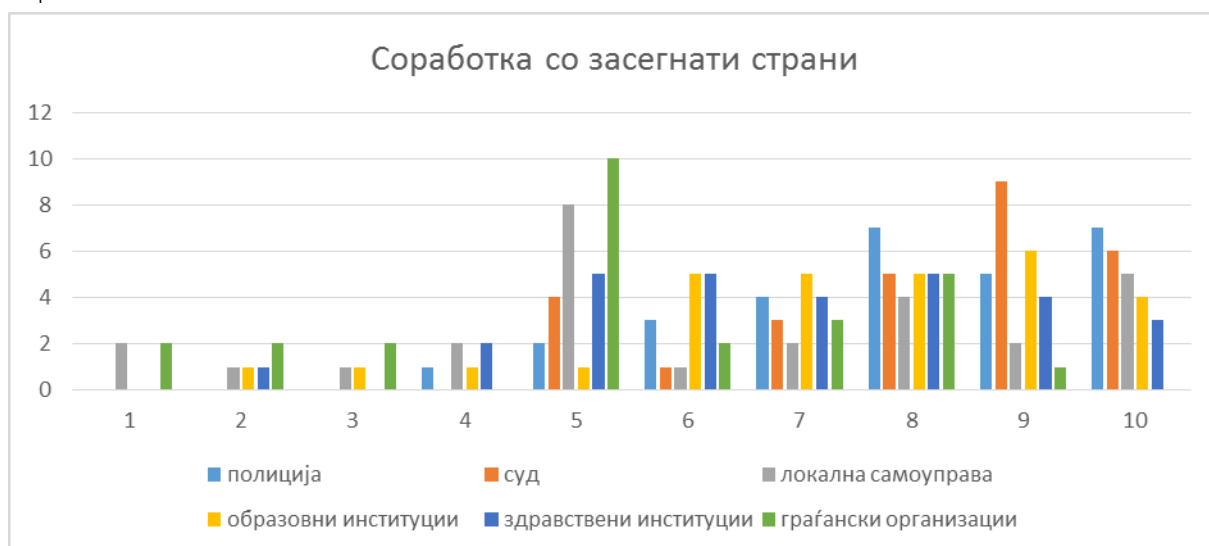
Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

Иако повеќе од половина центри (16) одговориле позитивно на ова прашање, сепак, значителен е бројот на центри кои немаат вработени со ваква способност.

Соработка

Секојдневната работа на Центрите за социјална работа подразбира соработка со повеќе засегнати страни. Клучни засегнати страни кои ги одвоивме во ова истражување се: полицијата, судот, локалната самоуправа, образовните институции, здравствените институции и граѓанските организации. Оваа соработка е пред сè важна за успешно спроведување на социјалната превенција.

Соработката со судот и полицијата центрите за социјална работа ја имаат оценето најдобро, при што, средната оцена за соработката со судот изнесува високи 8,14, а со полицијата 7,97. Потоа следат соработката со образовните институции која е просечно оценета 7,34 и здравствените институции со 6,86. Следно пониско оценета е соработката со локалната самоуправа, со просек кој изнесува 6,25, а најниско оценета е соработката со граѓанските организации, каде просекот изнесува 5,33. Воедно ова е единствената од понудените засегнати страни која нема добиено ниту една највисока оцена.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
 Проектот е финансиран од Европската Унија

Единиците на локална самоуправа согласно Законот за локална самоуправа⁵ се едни од носителите на социјалната заштита на локално ниво. Оттука меѓу најповиканите засегнати страни со кои Центрите за социјална работа соработуваат се токму единиците на локалната самоуправа. Една од задачите кои ги имаат во однос на социјалната заштита на локалното ниво е подготовка на Програми и акциони планови за

социјална заштита на локално ниво. Во оваа насока, на прашањето дали сте учествувале во подготовка на акциони планови за социјална заштита, само 11 Центри за социјална работа одговориле позитивно, додека 17 центри, претставувајќи мнозинство, одговориле негативно. Ова покажува дека нивото на соработка помеѓу центрите и општините не е на задоволително ниво.

Истото може да се забележи и погоре, каде Центрите ја имаат оценето соработката со локалната самоуправа на пониско ниво во споредба со повеќето од другите засегнати страни. Вака прикажаната состојба е неповолна за успешно извршување на социјалната заштита, бидејќи Центрите за социјална работа се главни носители на применувањето и спроведувањето на програмите и другите општи акти за социјална заштита кои ги носат единиците за локална самоуправа. Така, доколку не се вклучени при подготовка, се создаваат неповолни услови за целосно спроведување на истите.

Следователно најголем дел од центрите кои не се вклучени во подготовка на акциониот план, сметаат дека истиот не ги адресира соодветно потребите на социјално загрозените. Иако 11 центри не го одговорија ова прашање, тука вклучувајќи ги и оние

⁵ Закон за локална самоуправа, Службен весник на Република Македонија, бр.5/2002

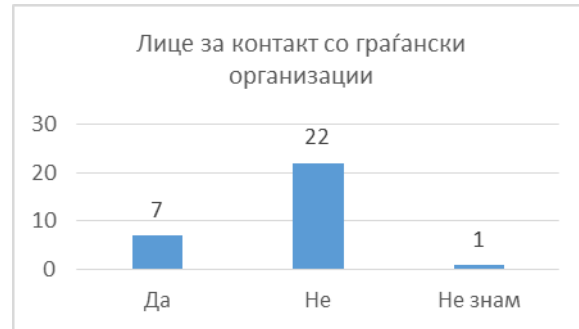
Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.

Унапредување на социјалната вклученост преку ефективно искористување на ЕУ фондовите
Проектот е финансиран од Европската Унија

кои не биле вклучени во подготовка на планот, сепак оцените не се многу високи, па така, средната оцена според оние кои го одговорија ова прашање изнесува 6.

Имајќи предвид дека постојат повеќе граѓански организации кои исто така работат во полето на социјалната заштита, се наметнува потребата од соработка помеѓу Центрите и ваквите граѓански организации.

Соработка особено е од корист заради избегнување на дуплирање на напорите кои ги даваат двете горенаведени страни и со цел максимизирање на квалитетот на услугите кои ги добиваат примателите на услуги. Истото е препознаено во Националната програма за развој на социјалната заштита 2011-2021 каде се наведува дека е потребна е подобрена информираност и соработка помеѓу центрите и локалните невладини организации, а предвидени се и механизми за соработка.

Во оваа насока еден од начините за остварување соработка со граѓански организации е постоењето на лице задолжено за одржување на контакт со граѓански организации. На прашањето дали Центрите имаат лице задолжено за тоа, само 7 одговориле позитивно, што покажува дека во голема мера овој механизам за контакт со граѓанските организации не е присутен кај најголем дел од центрите.

На друга страна на прашањето дали Центрите за социјална работа соработувале со граѓански организации, големо мнозинство од нив одговориле позитивно. Како што се гледа на приказот само 7 одговориле негативно на ова прашање, а 3 не знаат. Центрите навеле дека најчесто соработката со граѓанските организации се

одвива во форма на консултации за социјални ризици, учество на трибини, односно во однос на социјалната превенција, а во помала мера, како што е погоре опишано, застапено е и заедничко спроведување на проекти поддржани од надворешни донатори.

Изразените гледишта во никој случај не ги рефлектираат гледиштата на Европската Унија.